

nale, sicut fit pro juvenibus a lege consideratis in *art. VII* usque ad *IX*, eo fine ut compleantur studia et sacri ordines recipiantur; nam, etiamsi hae postulationes admitterentur, ex eis sequi possent effectus perniciosi et irreparabiles Ecclesiae atque ipsis personis, si fieret ut intra militiae tempus vocationem amitterent et depravarentur.

» III. Utilius videtur favere voluntario servitio militari unius anni. Ad hunc autem scopum Rmi Episcopi curabunt ut in suis diocesisibus promoveatur pia quaedam associatio cleri et laicatus catholici, seipsis praesidentibus, ex cujus largitionibus aut totaliter aut partialiter pro alumnorum conditione persolvatur taxa a gubernio exacta atque etiam in decursu voluntariae militiae iisdem subveniatur.

» IV. Hujusmodi beneficium impertiendum esset iis dumtaxat alumnis qui ob perspectam indolem atque anteriorem vitae rationem maximam spem faciunt quod perseveraturi sint in vocatione, non obstante anno militaris vitae, et deinceps in ecclesiastico statu sint prosecuturi; cum aliter fieri possit ut foveatur negligentia et impendatur inutiliter liberalis largitio in eos qui refugiunt a servitio militari trienniali et deinde, completo anno servitii voluntarii, recedunt a statu ecclesiastico, vocationis defectum adducendo.

» V. Alumni qui ob physica vitia obnoxii sunt exclusioni a militari vita, poterunt promoveri ad Ordines Sacros etiam inter biennium in quo possunt vocari ad aliud tribunal pro militum delectu (*consiglio di leva*), si vitium physicum ejusmodi sit ut praecedens iudicium inhabilitatis ad militiam certo non sit immutandum.

» VI. Firmae tamen remanent praescriptiones SS. Canonum pro illis qui praeserunt vitia physica irregularitatem inducentia, propter quae in singulis casibus impetranda est dispensatio Pontificis.

» VII. Majores cautelae requiruntur pro minoribus clericis qui coacti sunt stipendia militiae facere trium aut quinque annorum quique deinde ad resumendum statum ecclesiasticum veniunt.

» Criteria pro ipsorum admissione esse poterunt:

» a) Vocatio ad statum ecclesiasticum satis antea comprobata;

» b) Vitae ratio in decursu militiae ab ipsis habita;

» c) Firmum propositum resumendi statum ecclesiasticum statim ac ipsis redeundum sit domum.

» VIII. Sed ut habeatur moralis certitudo circa bonas dispositiones ab iis juvenibus clericis custoditas in decursu militiae et inter pericula praesidiorum, Rmi Episcopi non parcent zelo atque industriae operosae, utentes omnibus adjumentis aptis, nisi ad superandas, saltem ad minuendas difficultates occurrentes: quorum inter multa haec suggeruntur:

» a) In juvenibus qui proficiscuntur cum proposito perseverandi in vocatione, praeter salubria monita spiritum ecclesiasticum conservandi per eam, quae possibilis sit, frequentiam religiosae observantiae et lectionem librorum ecclesiasticorum, non excluso libro de imitatione Christi, auctore A Kempis, imponenda esset obligatio, si necesse est, etiam per epistolam, certiore semper faciendi proprium Episcopum de iis locis ubi in praesidiis futuri sint, ut ita commendentur vigilantiae, charitati et consiliis Ordinarii localis et ab ipso habeantur opportuna notitiae, per concursum alicujus boni ecclesiastici aut etiam laici, inter eos speciatim qui sint adscripti piae associationi contributionis pro taxa militiae voluntariae annualis de qua in *art. III*. Hujusmodi tutela videtur necessaria ac summe proficua; et Rmi Episcopi non aegre ferre deberent ad hoc reciprocum officium se paratos praebere.

» b) Illi de quibus habitae fuerint notitiae bonae, redeuntes poterunt rursus adscribi statui clericali, sed non tam facile ordinibus sacris initiari. Prius enim exquirendae essent probationes sufficientes eorum vocationis per commorationem unius anni vel amplius in aliquo convictu ecclesiastico aut seminario, seorsim tamen ab alumnis; atque ubi talia loca deessent, deberent subijci directioni et vigilantiae activae alicujus pii, docti et discreti sacerdotis, ut in eis reviviscat spiritus ecclesiasticus, et emendentur ii defectus quos, quidquid dici velit, valde difficile est ut in decursu militiae ipsi non contraxerint.

» c) Tandem major vel minor necessitas ministrorum deberet esset ratio plus minusve faciliorem ipsis reddendi promotionem ad sacros ordines, ne exponantur uncti Christi ad resumendum militare servitium plus minusve activum juxta diversas militiae categorias in casu belli et ad subeundos etiam perniciosos ejus effectus.

» IX. Iisdem de causis non minores cautelae requiruntur pro collatione beneficiorum, idest canonicatum ecclesiae cathedralis, ac praesertim theologalis, et poenitentiarum et beneficiorum parochialium. Ex hisce postremis, excepto casu absolutae necessitatis, deberet assumi de regula collatio inter eos tantum qui exempti sunt ab omni militari servitio ob transactum XXXIX annum aetatis.

» X. Hoc ut facilius consequi possint, utile ac laudabile esset quod Rmi Episcopi omni zelo studerent promovendis vocationibus juvenum ad ultimum ab omni periculo subeundi militare servitium immunium, eos educando ad sacrum sanctuarii ministerium seorsim ab alumnis aut alio modo quem idoneum censebunt felici exitui.

» XI. Si autem necessitas cogeret conferre parochias aut alia ecclesiastica officia iis sacerdotibus qui, etsi antea defuncti servitio militari juxta proprias categorias, sunt tamen per legem obnoxii ad redeundum in castra in casu belli, erit prudentiae Rmorum Episcoporum uti cautelis in collationibus; declarando in similibus casibus provisum amovibilem, aut saltem curando ut ipse acceptet conditionem libere relinquendi portionem reddituum et proventuum beneficii parochialis juxta prudens Episcopi proprii arbitrium in favorem ejus qui interim deberet eorum vicibus fungi.

» XII. Eadem conditio deberet exigi in provisione praebendarum theologalis et poenitentiarum.

» XIII. Cum causa mensium aut aliorum titularum provisio reservabitur S. Sedi, expediet etiam ut Rmi Episcopi in commendatitiis quas concedent, expressam mentionem faciant de concurrentium conditione, utrum scilicet obnoxii adhuc sint legi militari necne.

» XIV. Iidem modi vigilantiae notati in *artic. VIII*, adhibendi essent pro ecclesiasticis de quibus in *lit. a, b,*

artic. XI, quoties, occurrente bello, militare cogentur; statim autem ac a militia reversisint, expediet ut aliquandiu recedant ad sacra exercitia peragenda, antequam resumant sacrum ministerium, ut spiritus ecclesiasticus in ipsis reviviscat.

» XV. In casibus superius consideratis Rmi Episcopi poterunt dispensare a lege residentiae parochos aut alios praebendatos qui ex suo officio ea essent adstricti; sicut etiam clericos aut sacerdotes ab ea irregularitate quam forte militando contraxerint.

» XVI. Occurrentibus casibus cum extraordinariis atque impraevisis circumstantiis, erit prudentiae Rmorum Episcoporum recurrere ad S. Sedem ad habendas analogas instructiones.

» Romae die 16 *Septembris* 1875.

» C. CARD. PATRIZI ».

544. Recenter S. C. super disciplina regulari, specialim pro alumnis regularium institutorum, hanc aliam instructionem promulgavit: « S. C. super disciplina regulari semper intenta bono institutorum regularium, nequit juvenes qui in illorum spem succrescunt, negligere: hinc auctoritate Summi Pontificis confirmat apostolicas constitutiones decursu temporum promulgatas pro eorum ordinario regimine, et Superioribus Generalibus, pro eorum subditis conscriptioni militari addictis, sequentes speciales praescriptiones impartitur:

» I. His qui pertinent ad primam categoriam et nequeunt esse certi de exclusionem a servitio militari, professio sollemnis et admissio ad ordines sacros debent retardari usque dum compleverint respectivum servitium activum unius anni aut aliud temporis necessarii.

» II. Utile est favere servitio voluntario unius anni, etiam subsidium concedendo juvenibus pauperibus aut integrum aut partiale, juxta facultates quas unusquisque Ordinum habere potest, ut ipsi valeant persolvere taxam requisitam a gubernio et providere aliis expensis in decursu militiae; hoc tamen subsidium concedendum est tantum juvenibus bonae spei, docilibus et obedientibus.

» III. Expediit ut priusquam inchoent servitium voluntarium aut aliquod servitium militare majus, vacent exercitiis spiritualibus saltem per decem dies, atque jam expleverint partem studiorum theologicorum (praemisso cursu regulari studiorum), quo magis in ideis religiosis atque in religiosa institutione sint fundati.

» IV. Ut juvenes facilius conservent vocationem eidemque moribus vitae respondeant, praeter salutaria monita, possibilem sacramentorum frequentiam, et lectionem bonorum librorum, injungatur eis ut se conferant ad viros ecclesiasticos designatos ab Ordinariis locorum ad eorum spiritualem institutionem; hi autem in utilitatem conscriptorum non recusent meliori, quo fieri potest, modo, pro varietate circumstantiarum, operam suam ultro conferre.

» Ut autem hoc facilius fiat, Superiores Generales praecipient Provincialibus ut suorum subditorum notitiam exhibeant dictis Ordinariis, indicando locum eorum stationis et commendando eos ipsorum vigilantiae. Ordinarii autem vicissim indicabunt Provincialibus sacerdotes ad quos se conferre debent juvenes conscripti.

» In omni mutatione stationum juvenes debent exhibere analogas notitias Provinciali et referre, quoad fieri potest, de ratione suae vitae.

» Si in decursu servitii militaris obtinent aliquam hebdomadam vacationis ab eo, debent peragere, saltem per triduum, spiritualia exercitia. Supervacaneum autem esset dicere quod in civitatibus ubi adsunt domus ejusdem religionis, Provinciales possunt deputare aliquem suorum religiosorum ad curam spiritualem horum conscriptorum: sed semper firma remanet obligatio certiore faciendi Ordinarium de loco quo in ejus dioecesi juvenes pergunt ad servitium militare peragendum.

» V. Qui, expleto servitio militari unius anni aut longioris temporis, perseverant in sancta vocatione, si hoc constet ex recta vitae ratione ab ipsis servata, recipientur in Ordinem; in quo imprimis exercitiis spiritualibus vacabunt, nec promovebuntur ad professionem solemnem aut ad ordines sacros nisi post tempus sufficiens, non brevius uno anno, ut

interim specimen praebeant perseverantiae in vocatione, resumant studia sacra et, remanentes per hoc tempus aut in professorio aut in alio loco strictae observantiae sub directione religiosi gravis aetate ac moribus ad id deputati, argumenta exhibeant suae virtutis.

» Summa cautela adhibenda erit pro iis qui, loco servitii voluntarii unius anni, expleverint servitium ordinarium longioris temporis.

» Pro omnibus necessariae erunt litterae testimoniales Ordinariorum in quorum territorio saltem per tres menses commorati fuerint. Et semper firmae remanent praescriptiones sacrorum canonum pro illis qui praeseferebant defectus inducentes irregularitatem, ob quos in singulis casibus imploranda est pontificia dispensatio.

» VI. Normae circa cautelam servandam indicatae in *num. IV* observabuntur etiam pro illis qui post professionem et ordines sacros revocati fuerint ad militare servitium ad tempus notabile.

» VII. Tandem occurrentibus casibus extraordinariis atque impraevisis, Superiores Generales Ordinum recurrent huic Sacrae Congregationi ad habendas analogas instructiones et derogationes.

» Romae, 27 *Novembris* 1892.

« I. CARD. VERGA, *Praefectus*.

« JOSEPH, ARCH. CAES. PONTI, *a secretis* ».

545. 2° Plures distingui servorum classes, explicavimus in nostro *Tractatu canonico de matrimonio, n. 635*, scilicet *servos servitute proprie dicta, servos glebae addictos sive adscriptitios sive originarios, famulos conductitios et servos poenae*. Heic sermo est de primis et alteris tantum relate ad ordinationem; nam famuli conductitii per se nullo modo prohibentur a statu clericali, et servi poenae, idest damnati ad carcerem perpetuum aut triremes, arcentur sive ob ipsam in carcere reclusionem, sive ob infamiam; de qua alias diximus.

546. Licet Ecclesia servitutem proprie dictam, qualis vigeat apud Romanos juri naturali aperte repugnans, num-

quam probaverit, tamen, ne ordo publicus tunc existens sus-
deque verteretur et privatorum bonum enormem pateretur
jacturam, Ecclesia hanc servitutem uno momento non pro-
hibuit, et ideo aliquam ejusdem rationem habere debuit in
sua disciplina, talia principia simul proclamans, quibus hu-
mana dignitas in servis restauraretur et servitus reduceretur
ad perpetuum et necessarium famulatum, donec sensim sine
sensu evanesceret in nationibus civilibus et spiritu christiano
informatis (1). Hinc cum ex una parte conditio servilis re-
pugnaret omnino dignitati et muneribus status clericalis, et
ex alia Ecclesia nollet, servos ordinando, eosdem et invitis
dominis subducere et libertate donare, prohibuit servos or-
dinari, nisi prius manumitterentur a domino, aut dominus
consentiret expresse vel tacite ordinationi; quo servus eo
ipso liber evaderebat. Id traditur in omnibus fere capitibus
citati tituli, et pluribus canonibus in Decreto Gratiani. Imo,
Alexandro III teste in *cap. 5, cit. tit.*, episcopus consecra-
tor in consecratione episcopali dicebat consecrando: « Vide
ne quemlibet servilis conditionis ad ordines promovere præ-
sumas ». Haec prohibitio erat positiva et prudentialis, ut
satis patet ex dictis, cum servitus jure naturae non existat
et in libertatem vocaverit omnes nos Dominus. Hinc R. P.
qui legibus Ecclesiae positivis non subest, potuisset stricto
jure aliquem ordinare liberumque declarare etiam contra
domini voluntatem.

Gregorius IX, in *cap. ult., cit. tit.*, rescribit natum ex patre
servo et matre libera liberum esse, et ideo posse ordinari.

547. Quid vero si servus non manumissus, nesciente aut
contradicente domino, fuisset ordinatus? Berardi, *Comm.
in jus can. un., tom. IV, p. II, diss. IV, cap. IV*, respon-
det: « Non eadem ubique et perpetuo disciplina viguit. Si-
quidem in Italia, temporibus Gelasii Papae, discrimen erat
inter servum sacerdotio insignitum, et servum in ordinem
diaconorum ablectum, et servum in inferioribus ordinibus
initiatum. Si de sacerdotio ageretur, restituebatur peculium
domino, retento servo inter clericos, sive in collegio clerico-

(1) De Angelis, I, XVIII, n. 2.

rum, tanquam persona semel Deo dicata: si de diaconatu,
praeter peculium, domino dari debebat vicarius, atque, hoc
deficiente, diaconus ipse restitui: si de inferioribus ordini-
bus, rejecto ordinato a clericali coetu, incolumbia erant do-
minis jura universa, *can. 9, 10 et 11, dist. 54*. In Gallia,
ordinato servo aut in presbyterorum aut in diaconorum
gradu, duplum domino luebatur ab ordinante, quoties ordi-
nans conscius fuisset conditionis ordinati; secus duplum
pendebatur domino ab iis qui servum ab episcopo ordinari
petissent, *can. 19, dist. 54*; quamquam deinde in *capitu-
lari* Ludovici Pii, an. 816, *can. 6*, statutum fuerit ut ordinati
suis dominis restituerentur, quod legimus in *Capitularium
lib. I, cap. 82*, et *lib. 5, cap. 210*, et sub nomine concilii
Toletani in *can. 6, dist. 54*, et in *cap. 2, De servis non or-
dinandis*. Ubi viguit jus Justinianeum, quod praesertim usu-
veniebat apud Graecos, recipiebatur in primis ut si servus,
sciente et non contradicente domino, ordinaretur, eo ipso
et libertatem et ingenuitatem acquireret, recasurus tamen
in potestatem domini, si ecclesiastica ministeria deseruisset
et ad vitam saecularem transiisset; deinde ut servus, igno-
rante domino, ordinatus repeti posset a domino, dummodo
hic intra annum servilem ordinati conditionem suamque
dominicam in ordinatum potestatem demonstraret.; deni-
que ut si de servis ageretur ad episcopatum promotis, tunc
ordinati eo ipso ab omni dominica potestate eximerentur,
eadem ratione qua filiusfamilias ordinatus episcopus pa-
triam potestatem evadit, *Novel. 81, cap. 3* et *Novel. 123,
cap. 4*.... In decretalibus Gregorii IX, quae generalem sae-
culi XIII disciplinam stabilivisse videntur, res ita definita
est ut perpetuo quidem prohiberetur episcopis, ne servus
invitis aut insciis dominis ordinaretur, *cap. 1, 5, et 8, De
serv. non ord.*; quoties vero ageretur de servis contra ca-
nones ordinatis vel restituendis vel non restituendis, distin-
gueretur, an ageretur de ordinibus majoribus et sacris, an
de minoribus et minus sacris, adeo ut in prima specie non
restituerentur dominis, restituerentur in altera, *cap. 13, v.
Praeterea, Qui filii sint legit.* ». Attamen etiam jure de-
cretalium vigeat Gelasiana dispositio, ut scilicet loco servi

ordinati in presbyterum daretur domino pretium, et si id erat impossibile, ordinatus quod poterat, praestabat domino etiam in spiritualibus officiis, sed numquam redibat in servitute; loco servi ordinati in diaconum daretur servus vicarius vel pretium, et si utrumque erat impossibile, ordinatus restitueretur. Cum vero temporibus Innocentii III subdiaconatus inter sacros ordines certe receptus fuisset, hinc laudatus Pontifex, in *cap. 7, De servis non ordinandis*, respondet privilegium diaconorum applicandum esse etiam subdiaconis. Ceterum servi ordinati redeuntes in servitute non poterant ministerium sacrum exercere; et etiam non redeuntes, si mala fide ordinandos se curaverant, poterant suspendi, ex *can. 11, dist. 54*.

548. Porro dominus consentiens ordinationi servi sui et ita eum libertate donans poterat nonnullas condiciones honestas et cum statu clericali compossibiles apponere; e. g., ut uni potius quam alteri ecclesiae ordinatus ab episcopo addiceretur; ut a designata ecclesia, invito domino, non avocaretur, *can. 10, dist. 54, cap. 6, cit. tit.*; ut ordinatus quaedam clericalia officia ipso domino praestaret, etc. In *cap. 4, cit. tit.*, statuitur esse degradandum presbyterum ex domini consensu taliter ordinatum, qui postea in superbiam elatus domino suo canonicas horas psallere noluerit. At si dominus ordinationi tacite vel expresse consentiens nullas apposuisset condiciones, nihil exigere poterat, et ordinatus non tam libertatem quam ingenuitatem ordinatione acquirere censebatur, ex *Novel. 123, cap. 17*.

549. Sicuti servi servitute proprie dicta, ita nec servi *glebae addicti* seu *adscriptitii* eorumque filii, qui *originarii* appellabantur, ordinari poterant. Quamquam enim absolute loquendo essent homines liberi, tamen cum a cultura agrorum sine consensu domini eos manumittentis recedere non valerent, eorum conditio repugnabat statui clericali (1). Nihilominus Justinianus, *Novel. 123, cap. 17*, constituit ut possent quidem ii servi etiam praeter voluntatem domini promoveri, dummodo agriculturam sibi a domino impositam

(1) Pirhing, I, XVIII, n. 8; Schmalz, n. 2.

adhuc implerent, subrogato aliquo, quem maluerint (1). Haec quoque species servitutis, in populis nordicis usque ad nostra tempora servata, omnino evanuit.

7° — *Negotia saecularia et ratiocinia reddenda* (2).

550. Quenam negotia *saecularia* in jure canonico appellentur et prohibeantur clericis, non est hic fusius exponendi locus, et videri potest apud sacrorum canonum expositores, in *tit. Ne clerici vel monachi saecularibus negotiis sese immisceant, L, lib. III Decret.* Obligatus autem ad ratiocinia (rationes) reddenda dicitur ille qui gestae administrationis alienae pecuniae seu publicae seu privatae rationem reddere debet.

551. Jam vero in *cap. un., De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non*, refertur *canon 8* concilii Carthaginensis *an. 348*. Magnus, episcopus Astiagensis, quaesivit num « procuratores, actores, executores seu curatores pupillorum debeant ordinari. Gratus episcopus dixit: *Si post deposita onera et reddita ratiocinia, actus vitae ipsorum fuerint comprobati in omnibus, debent cum laude Dei (si postulati fuerint) honore munerari: si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum fuerint ordinati, Ecclesia infamatur*. Universi dixerunt: *Recte statuit Sanctitas vestra ideoque ita est nostra sententia* ». Huc spectant quoque *can. 1, dist. 53*, in Decreto, qui est Gregorii Papae, et *can. 1, dist. 55*, qui est Gelasii Papae. Ex quibus omnibus deducitur principium generale non posse ordinari illos qui aliquod officium gerunt clericis interdictum, vel aliquam administrationem clericis vetitam, cujus rationes reddere debeant, nisi prius deposito officio et administratione atque rationibus redditis, liberi evaserint. Ratio est quoad deponenda officia et administrationem, quia *nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus*. Quoad vero rationes prius reddendas ratio est duplex; tum scilicet quia hic administrator doli in administratione commissi forsant

(1) Berardi, l. c.

(2) Vide canonistas in *tit. De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non, XIX, lib. I Decret.*

redargui potest et multis magnisque litibus vexari, quod frequentissimum est quodque cedere posset in grave damnum et infamiam Ecclesiae; tum quia suspicio est his administrationibus implicatos ad ordines ascendere non vocatione divina, sed ad obtinendum privilegium fori et competentiae in praejudicium creditorum.

Modo illud principium fusius enucleandum est.

552. Ex una parte qui gerunt officia aut administrationes quae clericis non prohibentur, possunt promoveri, retento etiam officio ac administratione et nondum rationibus redditibus (1). « Hinc quia in *can. Pervenit, dist. 86*, clericis conceditur quod juxta leges possint agnatorum suorum tutelas et curationes in se suscipere, sicque ipsorum tutores et curatores esse, licet ad hoc cogi non possint, ut notat Glossa *ibid., v. tutelas*; et quia juxta eundem canonem, qui repetitur in *can. 1, caus. 21, qu. 3*, iidem clerici propter timorem Dei possunt esse administratores rerum ecclesiae, sicut et pupillorum, viduarum aliarumque miserabilium personarum, quae maxime ecclesiastico indigent adminiculo, consequenter etiam talia munia gerentes atque in officio suo perseverantes poterunt ad ordines promoveri, si ceteroquin digni reperiantur; Glossa magna in *cap. un. h. t.*, ubi plura circa praesentem materiam breviter resolvit ». Ita Reiff., *l. c.* Pariter principum saecularium cancellarius aut consiliarius, membrum consilii municipalis, deputatus in camera deutorum, etc., promoveri possunt, non dimisso officio.

553. Ex alia autem parte, licet in *cit. cap. un., De obligatis* etc., nonnulla tantum negotia et administrationes recenseantur, tamen haec recensentur exempli gratia, et lex applicatur omnibus negotiis et administrationibus clericis prohibitis, cum ratio eadem prorsus sit (2). Nonnulli distinguunt inter administratores rerum publicarum, et administratores rerum quae ad personam privatam spectant; et illos quidem, rationibus nondum redditibus, ab ordinibus arcent,

(1) Schmalz., *I, XIX, n. 3*; Reiff., *n. 7*; Pirhing, *n. 3*; S. Alph., *III, n. 838*.

(2) Pirhing, *I, XIX, n. 2*; Reiff., *n. 5 et 6*; Suarez, *Disp. LI, sect. III, n. 15*.

hos vero admittunt, deposita administratione, etiam ante redditas rationes, nisi periculum sit infamationis vel vexationis, quam pati possent ecclesia cui candidatus est adscriptus, vel ejusdem ecclesiae clerici, ut si de dolo seu perfidia in administratione commissa lis jam mota esset aut brevi movenda timeretur, cum hac de re condemnatus fieret infamis (1). Haec distinctio nullum habet in jure fundamentum; eadem enim est ratio de omnibus administrationibus, et insuper in *cit. cap. un., De obligatis* etc., non solum de obligatis ad publica, sed etiam de obligatis ad privata ratiocinia (quales sunt tutores pupillorum qui ibidem enumerantur) dicitur non esse admittendos ad ordines nisi post deposita onera et redditas ratiocinia. Igitur in genere implicatus in negotiis seu publicis seu privatis, aut in administrationibus seu publicis seu privatis, quae clericis interduntur, prohibetur ordinari ante depositum negotium aut administrationem et ante redditas rationes. Deposita administratione, posset ordinari ante redditas rationes, si sufficienter domino principali, seu probabilibus creditoribus cautum sit, ita ut, omnibus inspectis, iudicio episcopi, nullum sit periculum neque causae criminalis, neque gravium litium civilium, quibus Ecclesia gravari et infamari posset (2).

554. Redditis rationibus, administrator potest certe promoveri, si constet ipsum in hac administratione delictum non commisisse et nulla debita contraxisse, aut debita quae forte contraxit, solvisse vel soluturum esse, vel saltem pro his debitis quae forte solvere non potest, futurum non esse obnoxium molestiis et litibus, e. g. si creditor id affirmet, expectans meliorem sui debitoris fortunam. E contrario promoveri nequit, si actio de dolo mota est aut movenda; vel citra dolum multae gravesque lites secuturae sunt; vel citra dolum et lites secutura est bonorum cessio eorumdemque venditio ex publica auctoritate: nam ex his omnibus Ecclesia aliqua infamia vel dedecore afficeretur. At, venditis bonis, cessante tractu temporis illa infamia facti qua

(1) Berardi, *tom. IV, p. II, diss. IV, cap. IV*.

(2) Schmalz., *l. c., n. 4*; Pirhing, *n. 3*; S. Alph., *III, n. 838*; Salm., *De censuris, cap. IX, n. 63*.

hujusmodi viri in communi opinione afficiuntur, praesertim si cessio bonorum vulgo non habeatur dolosa, videtur posse ordinari (1). S. C. C. in *Atriensi*, 23 Jun. 1725, reposuit Michaellem G. qui bonis cesserat, non esse promovendum; sed notandum est ipsum a quatuor tantum annis bonis cessisse, insuper habuisse uxorem quae defuncta a tribus tantum annis duos filios eidem reliquerat. Ceterum qui aliquid debet ex alio contractu, puta mutui, emptionis etc., per se non arcetur a statu clericali (2), licet aliquando etiam in hoc casu prudens episcopus ordinationem merito differet ob imminentes graves causas criminales vel civiles quibus Ecclesia forte gravari et infamari posset.

555. Unus R. P. permittit ut implicatus adhuc negotiis saecularibus et obligatus ad rationes reddendas, ante harum rationum redditionem promoveatur: quae tamen permissio non facile conceditur (3). Quid vero si quis sine dispensatione promotus fuit? Certe per se peccavit mortaliter; certe exinde non contrahit censuram latae sententiae, aut irregularitatem (4). D'Annibale, I, § 412 *ter*, tradit ipsum nullo jure prohiberi ab exercitio ordinum susceptorum contra regulam generalem (n. 153): licet Glossa ac auctores citati a D'Annibale id non doceant. Tandem promotus debet, eo modo quo potest, indemnes reddere creditores. Quod si quis post receptam ordinationem suscipiat administrationem, potest ab episcopo cogi ad illam deserendam; sed interim non prohibetur ab ordinum exercitio, cum id nullibi cautum sit (5).

8° — Defectus debilitae scientiae.

556. Scientiam suo gradui proportionatam esse clericis necessariam ex jure divino, ideoque ignorantem non posse

(1) Schmalz., n. 5; Suarez, n. 23.

(2) Schmalz., n. 6; Salm., *De irregularitatibus*, X, IX, n. 63.

(3) Schmalz., *l. c.*, n. ult.; Corradus, *Praxis disp. apost.*, III, VIII, n. 2.

(4) Reiff., I, XIX, n. 11; Glossa in *cit. cap. un.*, *De obligatis etc.*, v. *infamatur*.

(5) S. Alph., III, n. 838, cum aliis.

promoveri, per se patet; quia nec rite nec utiliter propria clericalia munera adimplere possent, nostris praesertim temporibus, quibus habetur scientiae cultus. Hinc Deus apud *Oseam*, IV, 6, ignaros a sacerdotio absolute excludit: *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi*. Et Gelasius Papa, in *can. 1, dist. 36*, in Decreto, illiteratos, sicuti corpore vitiatos, prohibet a statu clericali (n. 251). Et in *cap. ult., De temp. ord.*, in 6°, Bonifacius VIII episcopum primam tonsuram illiterato conferentem declarat suspensum a collatione tonsurae per annum. Et Innocentius III, in *cap. 7, De electione etc.*, ait in cunctis sacris ordinibus et ecclesiasticis ministeriis esse aetatis maturitatem, gravitatem morum, et *litterarum scientiam* inquirenda, sed maxime in episcopo (n. 491). Sacerdotes ignorantem forent *duces caeci*, dum ipsi debent esse lucerna ardens quae indicat aliis viam, tum exemplo tum doctrina, juxta illud *Mal., II, 7: Labia sacerdotis custodient scientiam et legem requirent ex ore ejus*. Et similia leguntur 1^a *Petri*, III, 15.

557. Videamus potius quaenam scientia pro singulis gradibus requiratur. Principium generale his verbis tradit S. Thomas, in *4, dist. 24, qu. 1, art. 3, qu. 2*: « In quolibet actu hominis, si debeat esse ordinatus, oportet quod adsit ordinatio rationis. Unde ad hoc quod homo ordinis officium exequatur, oportet quod habeat tantum de scientia quae sufficiat ad hoc ut dirigatur in actu illius ordinis: ideo talis scientia requiritur in eo qui ad ordines promoveri debet, et non quod universaliter in tota scriptura sit instructus: sed plus et minus secundum quod ad plura vel pauciora se ejus officium extendit: ut scilicet illi qui aliis praeponuntur, curam animarum suscipientes, sciant ea quae ad doctrinam fidei et morum pertinent, et alii sciant ea quae ad executionem sui ordinis spectant ». Attamen si ampliorem scientiam habent, melius est, et Ecclesia potest ampliorem exigere.

558. In specie, Conc. Trid., *sess. XXIII, cap. IV, de ref.*, tradit non esse initiandos prima tonsura illos qui « fidei rudimenta edocti non fuerint quique legere et scribere nesciant ».

559. De minoribus ordinibus, *l. c.*, *cap. XIII*, statuit:

« Minores ordines iis qui saltem latinam linguam intelligant, per temporum interstitia, nisi aliud episcopo expedire magis videatur, conferantur ». Nonnulli putant episcopum posse et illum in minoribus ordinare qui hic et nunc ignorat linguam latinam, sed spes est ut postea addiscat, quia Conc. Trid. rem remittit arbitrio episcopi. Immerito prorsus; nam illa verba: *nisi aliud etc.*, referuntur ad interstitia, non ad scientiam (1). Addit S. Alph., *l. c.*: « Verum non videtur improbabile, cum Sanchez et Rebuff., *ibid.*, quod si ordinandus non adhuc sciat linguam latinam quantum oportet, sed de brevi certo speretur fore ut addiscat, tunc poterit episcopus eum ordinare; sed melius quidem meo iudicio faciet, si non ordinabit ».

560. De subdiaconatu et diaconatu, *l. c.*, *cap. XIII*, Conc. Trid. haec habet: « Subdiaconi et diaconi ordinentur habentes bonum testimonium et in minoribus ordinibus jam probati, ac litteris et iis quae ad ordinem exercendum pertinent, instructi ». Subdiaconus posset ordinari, etsi adhuc nesciat ordinare officium divinum; sed probabiliter praesumitur de brevi instructum iri, ut promittit, dummodo interim ab alio adjuvetur ad recitandum (2).

561. De presbyteratu Tridentinum, *l. c.*, *cap. XIV*, ait in presbyteros esse assumendos qui « ad populum docendum ea quae scire omnibus necessarium est ad salutem ac ad ministranda sacramenta, diligenti examine praecedente, idonei comprobentur ». Illud *ad ministranda sacramenta* significat candidatum ad sacerdotium debere esse idoneum ad sacrificium Missae celebrandum, et ad administranda sacramenta quorum est minister, quaeque probabiliter administraturus est, nempe generatim loquendo ad administrandum sacramentum baptismi, extremae unctionis, eucharistiae et etiam poenitentiae saltem pro casibus necessitatis in quibus confessionem excipere tenetur (3). Hinc Innocentius XIII, in const. *Apostolici ministerii*, 13 Mart. 1723, hortatur episcopos ut, quantum fieri potest, eos tantum ad

(1) S. Alph., VI, n. 790; Salm., *De ordine*, V, n. 43.

(2) S. Alph., *l. c.*

(3) S. Alph., *l. c.*

sacerdotium assumant, qui saltem theologiae moralis competenter periti sint. « Unde concludo, ait S. Alph., *l. c.*, quod promovendi ad sacerdotium non possunt tuta conscientia ad ordinationem accedere, nisi sciant saltem universaliora principia quibus solvant dubia saltem communiter occurrentia proxime moribundis; necnon tenentur distincte scire quomodo se gerere debeant circa moribundos, nempe quando possint eos absolvere; an in articulo vel periculo mortis et quali periculo; an praesente confessario approbato; an absolute vel conditionate; quando moribundum possint censere dispositum ad absolutionem; quid debeant imponere illi si habeat casus vel censuras reservatas. Hinc consequenter episcopus, ne communicet peccato illius qui petit sine tali scientia ut ordinetur, debet, antequam ordinet, certus fieri de tali ejus idoneitate, vel saltem quod de brevi illa addiscet; alias nescio quomodo posset esse tutus in conscientia ». Quod si agatur de religiosis professis vitam mere contemplativam, uti sunt Camaldulenses, Carthusiani, etc., qui proinde fidelibus sacramenta non erunt administraturi, nec propositas quaestiones in praxi solvere debebunt, mitius cum ipsis agendum est (1).

562. Porro hoc est minimum scientiae pro singulis gradibus clericalibus necessarium, infra quod Conc. Trid. prohibet candidatos promovere. Attamen episcopus potest profecto a promovendis plenioram doctrinam, gradui tamen proportionatam, exigere quam quae a Tridentino indicatur, praesertim ab illis promovendis qui in seminario degunt, maxime si necessitas sacerdotum in dioecesi non sit. Romae requiritur ut candidatus ad subdiaconatum uno anno, candidatus ad diaconatum duobus annis, candidatus ad presbyteratum tribus annis integris studuerint theologiae morali aut scholasticae, vel saltem juri canonico; et hoc studium se explevisse, debent testimonio comprobare, ut constat ex Notificatione Cardinalis Vicarii diei 2 Dec. 1740. Etiam S. C. EE. et RR. in recentissimo decreto diei 4 Nov. 1892 sub n. VI (n. 588) idem statuit pro ordinandis regularibus in

(1) S. Alph., *l. c.*